

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Tomáš Korbel: Profesní a společenský vzestup českých architektů a stavitelů v 19. století

Cílem předložené disertace je na základě analýzy profesního a společenského vzestupu českých architektů a stavitelů v 19. století přispět k výzkumu vzdělaných elit v českých zemích. Vzestup je studován v kontextu státních reforem vzdělávacího, správního a právního systému na jedné a procesu modernizace stavebního průmyslu a stavebního podnikání na druhé straně.

Autor kombinuje přístupy sociálních a hospodářských dějin s modernizačními teoriemi sociálních věd. Vznik a vzestup socioprofesionální skupiny architektů a stavitelů analyzuje ve dvou základních rovinách - obecné (proměny stavebního školství, zákonodárství a správy) a osobní (srovnání biogramů vytipovaných osobností a vytvoření následné typologie profesních kariér).

V úvodních pasážích charakterizuje jako východiska svého zkoumání koncepty modernizace, specializace a profesionalizace a jako hlavní okruh otázek práce staví podíl architektů a stavitelů na formování „nových elit“. V metodologické podkapitole definuje svou hlavní metodu jako prosopografii/kolektivní biografii a podrobně popisuje schéma sestavení osobnostního biogramu, které použil v kapitole Případové studie. Následně představuje své prameny (archivní fondy, dobová periodika) a hodnotí dosavadní stav výzkumu. Poté definuje základní požití koncepty sociálních dějin (měšťanstvo, inteligence, *Bildungsbürgertum*, hospodářské elity) a pojmy (obecně sociologické: sociální statut a kapitál, socioprofesionální skupina, profesionalizace; konkrétní pro jeho objekt výzkumu: architekt, stavitel, inženýr, podnikatel). Základní předpoklady, charakteristiky a průběh profesionalizace architektů a stavitelů předkládá ve zvláštní podkapitole, po níž následují speciální podkapitoly charakterizující architekty a stavitele ve třech odlišných rovinách (jako umělce, inženýry a podnikatele). Definici a základní charakteristiky svébytné profesionální skupiny předkládá na straně 27.

Část charakteristických složek (spojených se vzděláním a kvalifikačními zkouškami) svébytné profesionální skupiny dle této definice podrobně analyzuje v jedné ze tří hlavních kapitol *Stavební vzdělávání*. Kapitola sama o sobě je zajímavým příspěvkem k dějinám vysokého technického školství (zejména jeho segmentu zaměřeného na architekturu a stavitelství) v několika rovinách: z chronologického hlediska je mezníkem rok 1848, z regionálního hlediska je sledován kontext celorakouský a zemsky český, včetně opozice/konkurence Vídeň/Praha, a z oborového hlediska konflikt akademie versus polytechniky. Druhá část nezbytných složek profesionalizace (aprobace, licence, výkon povolání, podnikání atd.) je podle podobných chronologických, regionálních a institucionálních kritérií analyzována v kapitole *Stavební správa a právo*.

Svébytnou kapitolou je „osobní rovina“ zkoumání v pěti případových studiích (jako etalon je krátce představen J. Hlávka a poté jeho čtyři současníci). Biogramy sestavené podle definovaného schématu jsou velmi podrobné a všestranné, umožňující komparaci, postižení všech podstatných rysů profesionalizace i vyvození nosných závěrů (typologie kariér, s. 189 nn.). Domnívám se ovšem, že přes klady uvedené v předchozí větě při použití pouhých pěti

biogramů, jakkoliv výmluvných a vcelku celkem všestranně postihujících zkoumané téma, lze hovořit o kolektivní biografii či prosopografii jen s velkým nadhledem.

Struktura práce je přehledná a logická, argumentace přesvědčivá, formulace přesné a přehledné, sloh čtivý. Poznámkový aparát je až na maličkosti (např. málo srozumitelné zkratky) v pořádku. Co je možné vytknout, je poměrně velké řada menších nedostatků (překlepy, pravopisné, gramatické i stylistické přešlapy), jejich míra ovšem nepřekračuje kritickou mez.

Celkové hodnocení: práce vykazuje všechny parametry disertační práce - teoretické základy, použití relevantních metod a pramenů. Vytčené cíle splňuje, závěry jsou přesvědčivé. Práci doporučuji k obhajobě.

prof. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D.

V Praze, 31. 7. 2020